

Laurel Fulkerson & Jeffrey Tatum:
*A History of Latin Literature From its Beginnings
to the Age of Augustus*

Cambridge University Press, 2024, 382 sider.

Anmeldt af Philip Boserup-Lemire

I den nyligt udkomne *A History of Latin Literature From its Beginnings to the Age of Augustus* dækker Laurel Fulkerson (Florida State University) og Jeffrey Tatum (Victoria University of Wellington) den romerske litteratur fra de tidligste litterære forsøg i det 3. årh. f.Kr. frem til slutningen af Augustus' regeringsperiode i år 14 e.Kr. Bogen retter sig, med forfatterens egne ord, mod "anyone interested in the pleasures and challenges involved in reading Latin literature" (s. 1), men henvender sig især til studerende og andre på et tidligt stadie af deres klassiske studier. Bogen er inddelt i ni overskuelige kapitler, der – med undtagelse af det første, hvori den tidligste romerske litteratur behandles – hver især dækker en litterær genre. Denne inddeling er i det store og hele overskuelig, men medfører, at bogens fremstilling ikke er fuldkommen kronologisk. I tillæg til de ni kapitler indeholder bogen en brugbar oversigt over de vigtigste begivenheder i romersk litteraturhistorie (s. ix-xi), tre kort (s. xix-xxii) og 11 baggrundsartikler ('sidebars') med koncise introduktioner til en række kulturhistoriske emner, heriblandt *clientela*-systemet, metrik og slaveri. Selv om disse 'sidebars' er nyttig og spændende læsning, ærgrer det mig, at forfatterne ofrer en så stor mængde plads på at introducere læseren for områder, der ikke direkte relaterer sig til romersk litteratur, mens centrale (og efter min mening mere relevante) aspekter af litteraturhistorien udelades. Eksempelvis gives der ingen steder en indføring i antikkens bogvæsen, et område, der ikke kun er relevant for bogens overordnede emne, men også udgør en nødvendig forudsætning for at forstå baggrunden for udsagn som: "The typical miniature epic is in hexameters and is no longer than a single book in length (under about 800 lines)" (s. 275). Ligeledes forudsættes det, at læseren har et grundlæggende kendskab til overleveringen af klassisk litteratur – en forudsætning, man dog ikke altid kan forvente, er opfyldt blandt studerende. Således forventes læseren, ligeledes uden videre introduktion, at forstå grundlaget for, hvad der menes med: "In contrast to our usual lament about the

state of ancient texts, we have hundreds of manuscripts of Vergil and, thus, an extremely reliable manuscript tradition” (s. 279).

Hvert kapitel afsluttes med et kort afsnit med forslag til videre læsning. Bogens målgruppe taget i betragtning er det ikke overraskende, at læseren primært ledes i retning af engelsksproget forskning. Det er imidlertid måske en svaghed, at der i disse afsnit næsten udelukkende henvises til oversættelser og LCL's udgaver af de forfattere, der gennemgås, og aldrig til tekstkritiske standardudgaver.

Bogens efter min mening mest vellykkede del er de to første kapitler om den tidlige romerske litteratur. Fremstillingen indeholder en god introduktion til Livius Andronicus' latinske gendigtning af Homers *Odyssé* (el. *Odusia*), der på fremragende vis illustrerer det noget kunstige skel, der af og til opstilles mellem græsk og romersk litteratur i denne periode af litteraturhistorien. Efterfølgende gives kortfattede, saglige introduktioner til en række mindre kendte forfattere fra det 3. og 2. årh., herunder adskillige, der ofte forbigås i undervisningssammenhæng og derfor vil være ukendte for mange studerende, såsom Accius, Caecilius Statius, Titinius, L. Afranius og Turpilius. Man kunne kritisere, at der i disse kapitler ofres forholdsvis meget plads på forfattere, om hvem vi næsten intet ved, og hvis værker enten er gået tabt eller overleveret i en yderst fragmentarisk form. Ikke desto mindre bidrager det omfattende antal introducerede forfattere, hvoraf flere primært kendes gennem senere omtale, til at give læseren et retvisende indtryk af den tilstand, den romerske litteratur befinder sig i, og de udfordringer denne tilstand medfører for nutidige læsere.

Forfatterne påpeger ved flere lejligheder de fortolkningsmæssige vanskeligheder, der generelt er forbundet med læsningen af klassisk litteratur. I andre tilfælde forekommer tilgangen til de tekster, der analyseres, dog mindre kritisk. Eksempelvis fremhæves *Heltindebrevene* (el. *Heroides*) som udtryk for Ovids stilistiske udvikling, uden at det nævnes, at de tydelige stilistiske særegenheder, der kan spores i værket, netop har givet anledning til, at nogle forskere har rejst tvivl om, hvorvidt alle disse breve virkelig er skrevet af Ovid.

Af bogens resterende afsnit kunne man fremhæve den glimrende gennemgang af Ciceros forsvarstale for Marcus Caelius Rufus, *Pro Caelio* (s. 97 ff.). Heri gives en grundig analyse af talens åbningsætning, der meget behjælpeligt gengives med angi-

velse af sætningens *clausulae*. Således får man i analysen af en enkel sætning et godt indtryk af Ciceros retoriske prosastil.

Som antydnet ovenfor er det sommetider vanskeligt at adskille den tidlige romerske litteratur fra den græske. Det er eksempelvis værd at bemærke, at den romerske litteraturs grundlægger, Livius Andronicus, ikke havde latin som modersmål, men derimod græsk eller oskisk. Den græske litteraturs indflydelse på den samlede romerske litteratur kan næppe overvurderes og fremhæves naturligvis løbende i bogen. Forfatterne fortjener ros for også at påpege, at romerne ikke alene betragtede græsk litteratur som et kulturelt referencepunkt, men tillige anså det græske sprog for velegnet til at formidle deres egen kultur. Som eksempel på dette kunne man henvise til gennemgangen af Roms tidligste kendte historiker, Q. Fabius Pictor (ca. 270-200 f.Kr.), hvis annaler er skrevet på græsk (s. 200 ff.).

På samme måde som kendskabet til græsk sprog og litteratur er afgørende for at forstå den romerske, bliver man flere steder i bogen mindet om, at romersk litteratur også er en meget væsentlig kilde til vores viden om græsk kultur. Flere af hovedkilderne til hellenistisk tænkning findes eksempelvis i den romerske litteratur. Det er nærliggende her at fremhæve den glimrende introduktion i kapitel fem (s. 174 ff.) til Lukrets' filosofiske læredigt, *De rerum natura*, der udgør en af de absolut vigtigste kilder til den epikuræiske filosofi. Samme kapitel indeholder desuden en brugbar introduktion til Ciceros filosofiske skrifter (s. 157 ff.).

Jeg kan afslutningsvis ikke afholde mig fra at fremhæve, at bogen rummer nogle ærgerlige og i enkelte tilfælde forstyrrende fejl. Dette gælder især de latinske citater. I et kort citat fra Horats' *Satirer* 1.9.43-48 (s. 330) skrives fejlagtigt *dexterous* for *dexterius* (v. 45) og *trader* for *tradere* (v. 47);¹ og i det kun fire vers lange citat fra Statius' *Thebais* 12.816-19, der gengives i bogens konklusion (s. 356-57), skrives *Aendeida* for *Aeneida* (v. 816), *nublia* for *nubila* (v. 818), *occident* for *occidet* (v. 819), og *semper* (v. 817) udelades helt. Fejl af denne type vil naturligvis ikke volde store problemer for en erfaren latinist, men for bogens tilsigtede læser, en læser på et mere elementært niveau, vil de vanskeliggøre de i forvejen udfordrende passager.

1. I samme citat er versdelingen i øvrigt ukorrekt.

Enhver historisk fremstilling må nødvendigvis være afgrænset på den ene eller den anden måde, og det er derfor naturligt at nærværende bog kun omfatter litteratur frem til og med Augustus' regeringstid. Desværre betyder denne afgrænsning, at man må lede andre steder for at finde introduktioner til forfattere som Seneca, Quintilian, Lucan, Martial, Tacitus og Plinius (for bare at nævne et par af de centrale forfattere, der falder uden for bogens afgrænsning), og bogen kan derfor næppe stå alene som introduktion til romersk litteratur for studerende. Ikke desto mindre er den overordnet set bestemt anbefalelsesværdig, både for studerende og specialister.